

Nefndarsvið Alþingis

b.t. Allsherjar- og menntamálanefndar

nefnasvid@althingi.is

Hafnarfjörður, 30. nóvember 2020

Efni: Umsögn þingsályktunartillögu um menntastefnu fyrir árin 2020-2030

Undirrituð leggur stund á meistaranám við Háskóla Íslands og vinnur þessa dagana að rannsókn á fjármálalæsi í skólakerfinu sem fullnustu MS gráðu.

Þó margt hafi verið gert á Íslandi til þess að efla fjármálakennslu virðist málaflokkurinn alltaf stranda. Nemendur, kennarar, foreldrar, hagsmunaaðilar og margir aðrir innan stjórnvísunnar hafa ítrekað krafist þess að fjármálalæsi fái aukið vægi í skólakerfinu. Virðist engum dulið hversu mikilvæg þessi færni er og hvaða áskorunum við stöndum frammi fyrir ef við eflum hana ekki. Stýrihópar hafa verið myndaðir um málefnið og tilraunaverkefni sett af stað. Í skýrslum eru lagðar fram tillögur til úrbóta en þeim svo ekki fylgt eftir.

Eins og réttilega er bent í þingsályktunartillögunni valda örar tæknibyltingar flóknum áskorunum. Tæknibyltingin í samspili við alþjóðavæðingu hefur gert fjármálaþjónustu bæði flóknari og aðgengilegri. Því er fjármálalæsi skilgreint sem lykilhæfni 21. aldarinnar hjá Efnahags- og framfarastofnun Evrópu (OECD). Þá hafa G20 ríkin einnig bent á miklar áskoranir varðandi fjártækni og er efling á stafrænu fjármálalæsi eitt af forgangsverkefnum samtakanna.

Það er ljóst að lélegt fjármálalæsi hefur bæði áhrif á persónulega velferð einstaklingsins og samfélagsins. Margir sérfræðingar hafa ítrekað bent á þær staðreyndir bæði hérlendis og erlendis. Þá hefur Seðlabanki Íslands einnig vakið athygli á nauðsyn þess að efla fjármálalæsi í íslensku samfélagi.

Lélegt fjármálalæsi ungs fólks virðist vera orðin helsta áskorun íslenskra stjórnvalda á sviði velferðarmála og starfsmenn umboðsmanns skuldara hafa verulegar áhyggjur af stöðunni. Þeir hafa kallað eftir auknu vægi á fjármálakennslu í skólakerfinu. Árið 2012 voru einungis 6% umsækjenda hjá umboðsmanni skuldara með skyndilán. Árið 2018 var þessi hópur 57% af öllum umsækjendum. Með öðrum orðum þá hefur fjöldi umsækjenda hjá umboðsmanni skuldara sem eru með skyndilán á bakinu aukist um 850%. Ef litið er sérstaklega á aldurinn 18-29 ára sem leitar sér aðstoðar eru um 80% þeirra með skyndilán (*Upplýsingar úr fyrirllestri Ástu. S. Helgadóttur á ráðstefnu um ungt fólk og lántökur 2019*). Staðan er því alvarleg og málaflokkurinn krefst þess að stjórnvöld marki skýra stefnu og séu fyrirmynd í því að efla þessa mikilvægu lykilhæfni.

Á meðan þjóðirnar í kringum okkur keppast við að efla þessa færni og koma fjármálalæsi almennilega inn í skólakerfið, þá hefur dregið úr áherslum á fjármálakennslu í íslenskri Aðalnámskrá. Þegar hæfniviðmið Aðalnámskrár 2013 eru vegin saman við áfangamarkmið Aðalnámskrár 2011 er nokkuð ljóst að áherslur á fjármálakennslu voru talsvert meiri í þeirri eldri þrátt fyrir að öðru hafi ítrekað verið haldið fram. Að auki eru fjármál ekki í námsmati núgildandi námskrár en voru það í eldri námskrá.

OECD hefur bent á að áherslur stjórnvalda er lykilatriði við innleiðingu á fjármálalæsi í skólakerfi aðildarlandanna. Áherslur stjórnvalda á fjármálalæsi þurfa að vera sýnilegar. Stefna stjórnvalda mótar

menntakerfið. Hún hefur áhrif á þankagang almennings, nemenda, foreldra, kennara og hagsmunaaðila. Hún hefur til dæmis áhrif á það hvaða námsefni er framleitt, og útgefið námsefni er ákaflega stýrandi í kennslu á fjármálalæsi í dag. Í svona mikilvægri stefnu sem menntastefna til ársins 2030 er, þá er bagalegt að ekki sé minnst á svo mikla lykilhæfni sem fjármálalæsi er.

Eftir reynslu okkar árið 2008 skuldum við okkur það að efla fjármálalæsi í samfélaginu. Erfiðleikar fólks á þeim tíma eiga skilið meiri virðingu en svo að við látum málaflökkinn drabbast niður. Í dag stöndum við aftur frammi fyrir gífurlegum efnahagslegum áskorunum í kjölfar Covid-19. Svona kreppur koma og fara og við þurfum að byggja upp fjárhagslega seiglu fólks. Það er eitthvað sem OECD hefur í auknum mæli horft til í kjölfarið af þessum heimsfaraldri sem nú gengur yfir, en fjárhagsleg seigla snýst meðal annars um að efla færni einstaklinga til þess að takast á við óvæntar og erfiðar fjárhagslegar áskoranir.

Á þessum forsendum leggur undirrituð til eftirfarandi viðbót við greinargerð og breytingar á orðalagi:

Á eftir C.1. Læsi komi:

C.2. Fjármálalæsi

Fjármálalæsi er lykilhæfni 21. aldarinnar. Tæknibylting og alþjóðavæðing hafa gert fjármálaþjónustu bæði flóknari og aðgengilegri. Fjármálalæsi hefur bæði áhrif á persónulega velferð einstaklingsins og samfélagsins. Veita skal nemendum tækifæri til þess að efla þessa færni svo stuðla megi að fjárhagslegri seiglu þeirra og velferð til framtíðar ásamt efnahagslegum stöðugleika samfélagsins.

C.7. Stafræn tilvera

Nemendur skulu skilja bæði tækifæri og áskoranir stafrænnar tilveru. Nemendur fái þjálfun í fjártækni ásamt upplýsinga-, miðla- og tæknilæsi. Samhliða hagnýtingu stafrænnar tækni skulu nemendur fá tækifæri til að auka þekkingu sína á persónuvernd og meðferð og greiningu upplýsinga. Í því sambandi skal einnig kynna fyrir nemendum hvernig persónulegar upplýsingar notenda eru nýttar af samfélagsmiðlum sem söluvara til þriðja aðila. Hugað verður að notkun nemenda á samfélagsmiðlum og þeim kennd ábyrg nethegðun og helstu reglur um örugg stafræn samskipti. Þá skal einnig fræða nemendur um umfang og áhrif markaðssetningar í gegnum samfélagsmiðla.

Virðingarfyllt,

Alma Björk Ástþórsdóttir